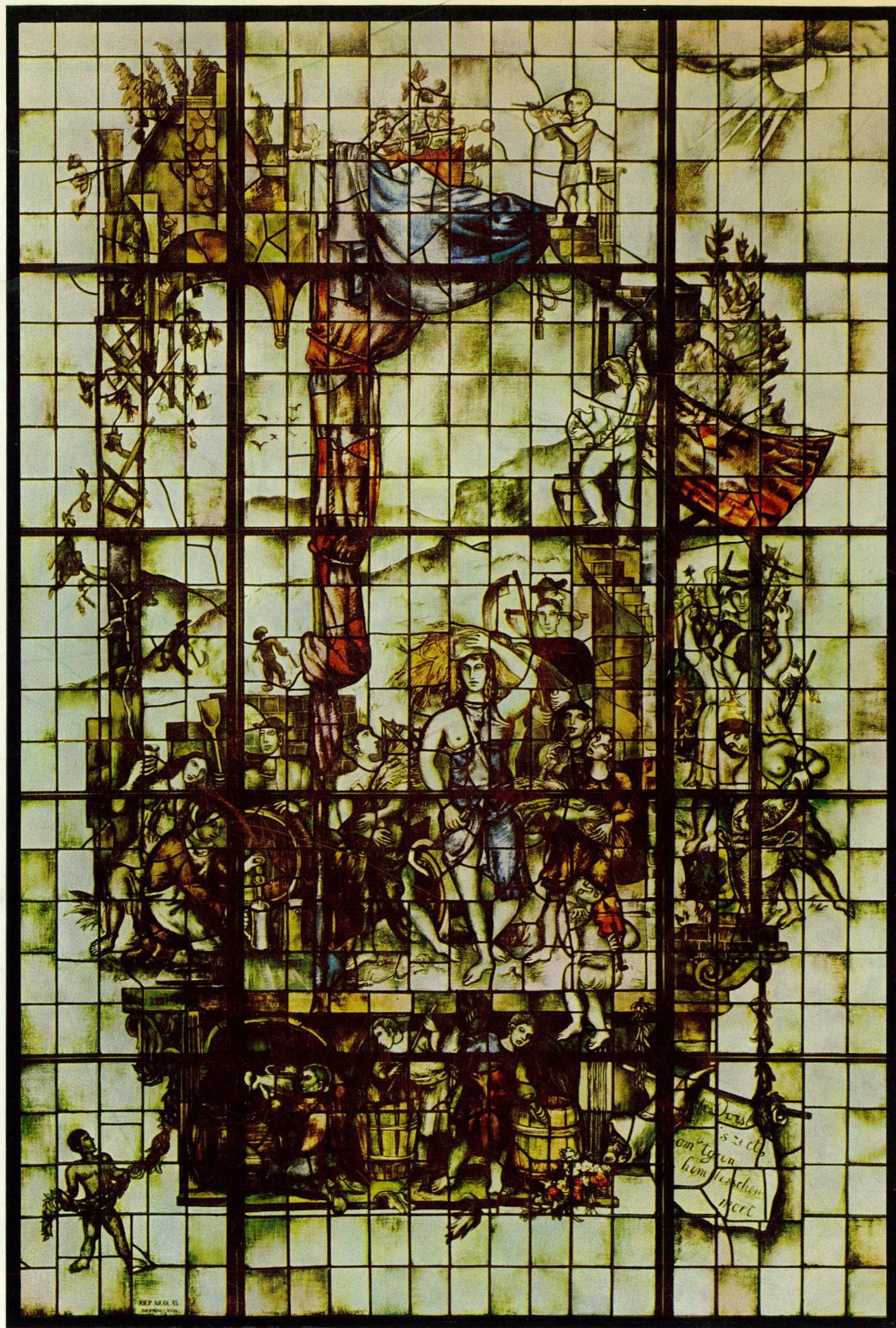

JOEP NICOLAS

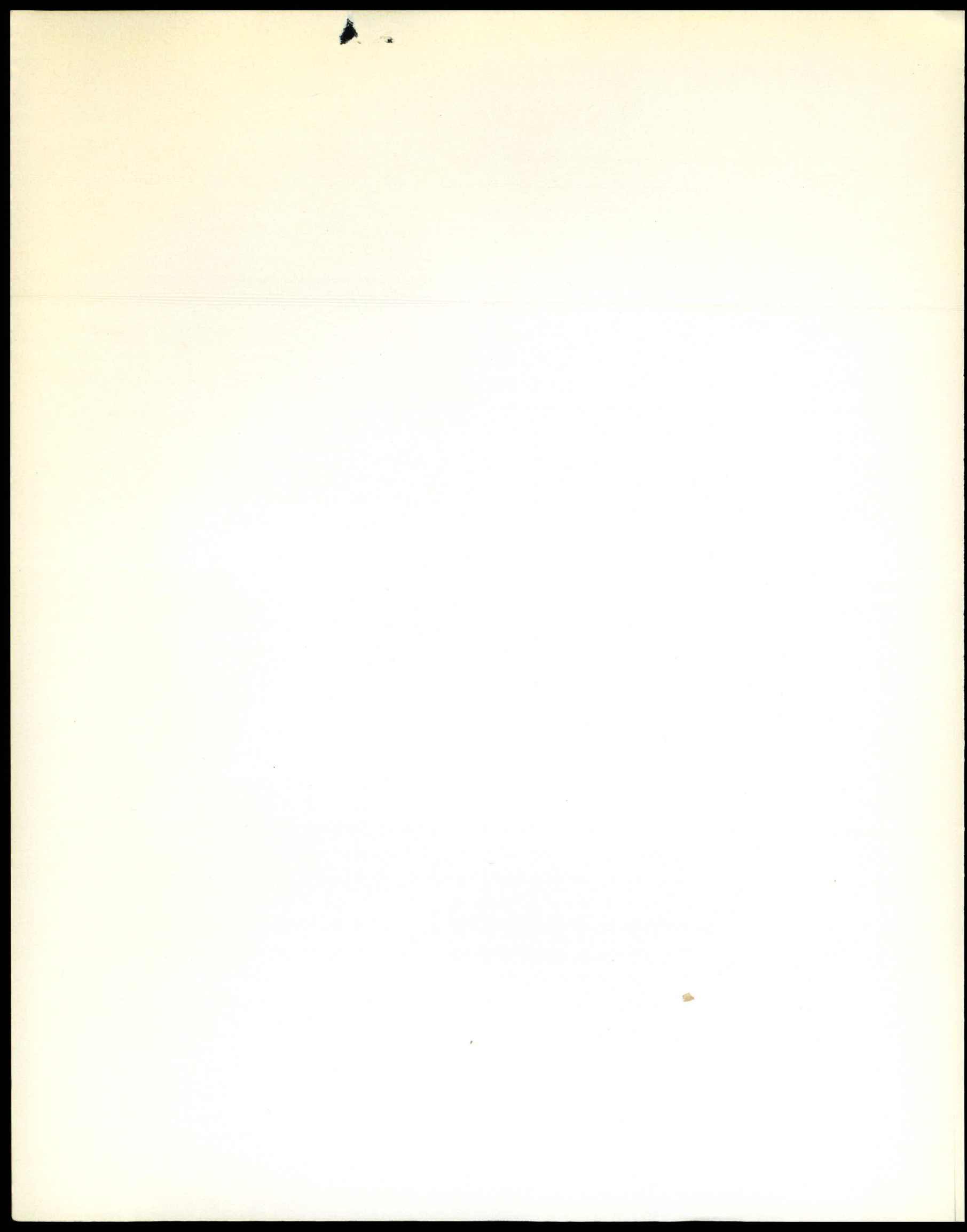

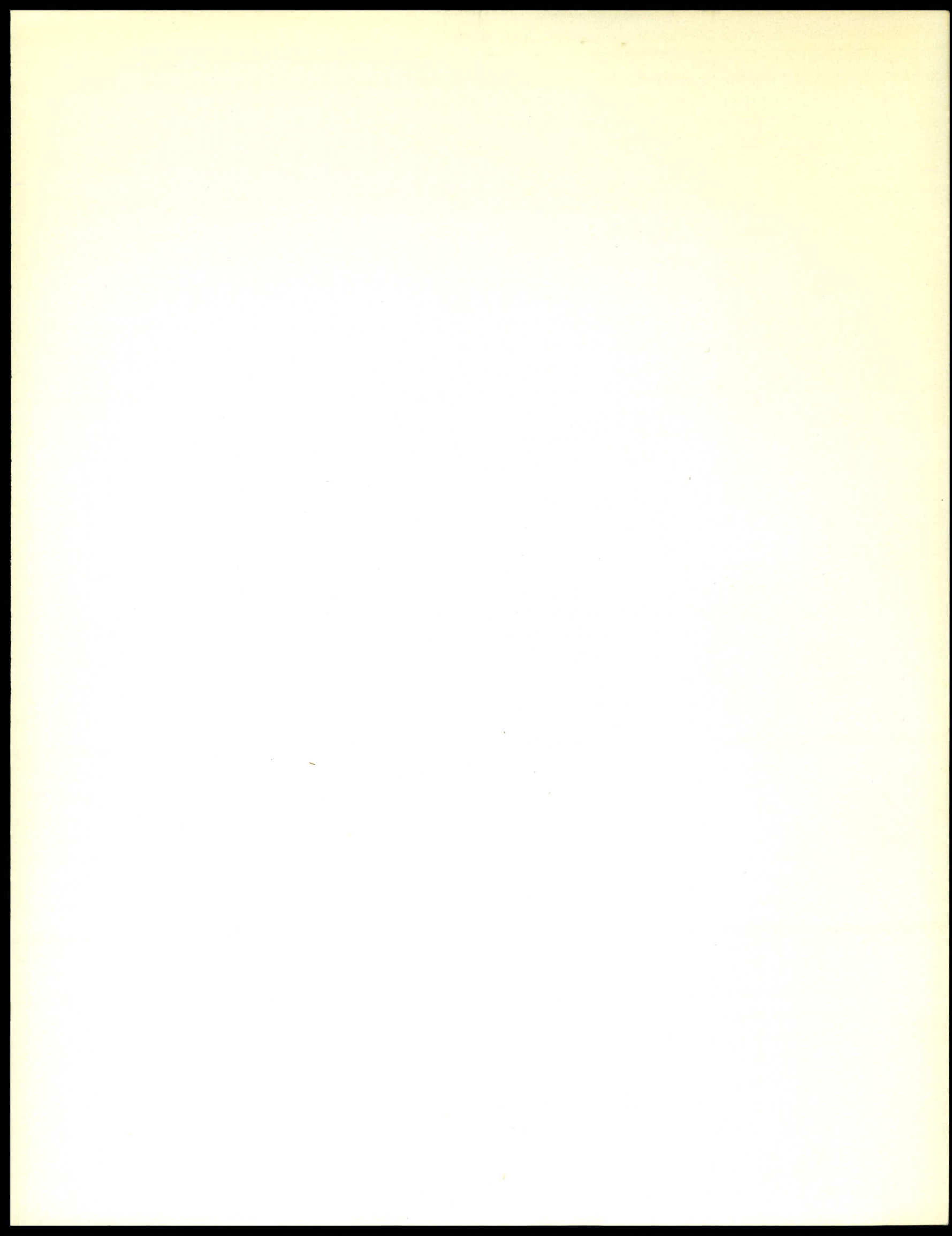

E r r a t a : p. 40

nr. 2:	1925	wordt	1924
nr. 3:	1926	"	1927
nr. 17-18:	1934	"	1936
nr. 20:	1947	"	1953
nr. 29:	1959	"	1957
nr. 31-34:	1963	"	1962
nr. 35-36:	1964	"	1963

JOEP NICOLAS

Beschermheer

Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden

Erevoorzitter

Zijne Eminentie Bernardus Kardinaal Alfrink

Erecomité

Hare Excellentie Mejuffrouw Dr. M. A. M. Klompé, Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, voorzitter

Jhr. Mr. C. J. A. de Ranitz, Burgemeester van Utrecht, vice-voorzitter

Mr. C. Th. E. Graaf van Lynden van Sandenburg, Commissaris der Koningin in de provincie Utrecht

Mr. Dr. C. J. M. A. van Rooy, Commissaris der Koningin in de provincie Limburg

Mr. F. J. Kranenburg, Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland

Dr. I. Samkalden, Burgemeester van Amsterdam

Dr. J. Hulsker, Directeur-Generaal voor Culturele Zaken van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk

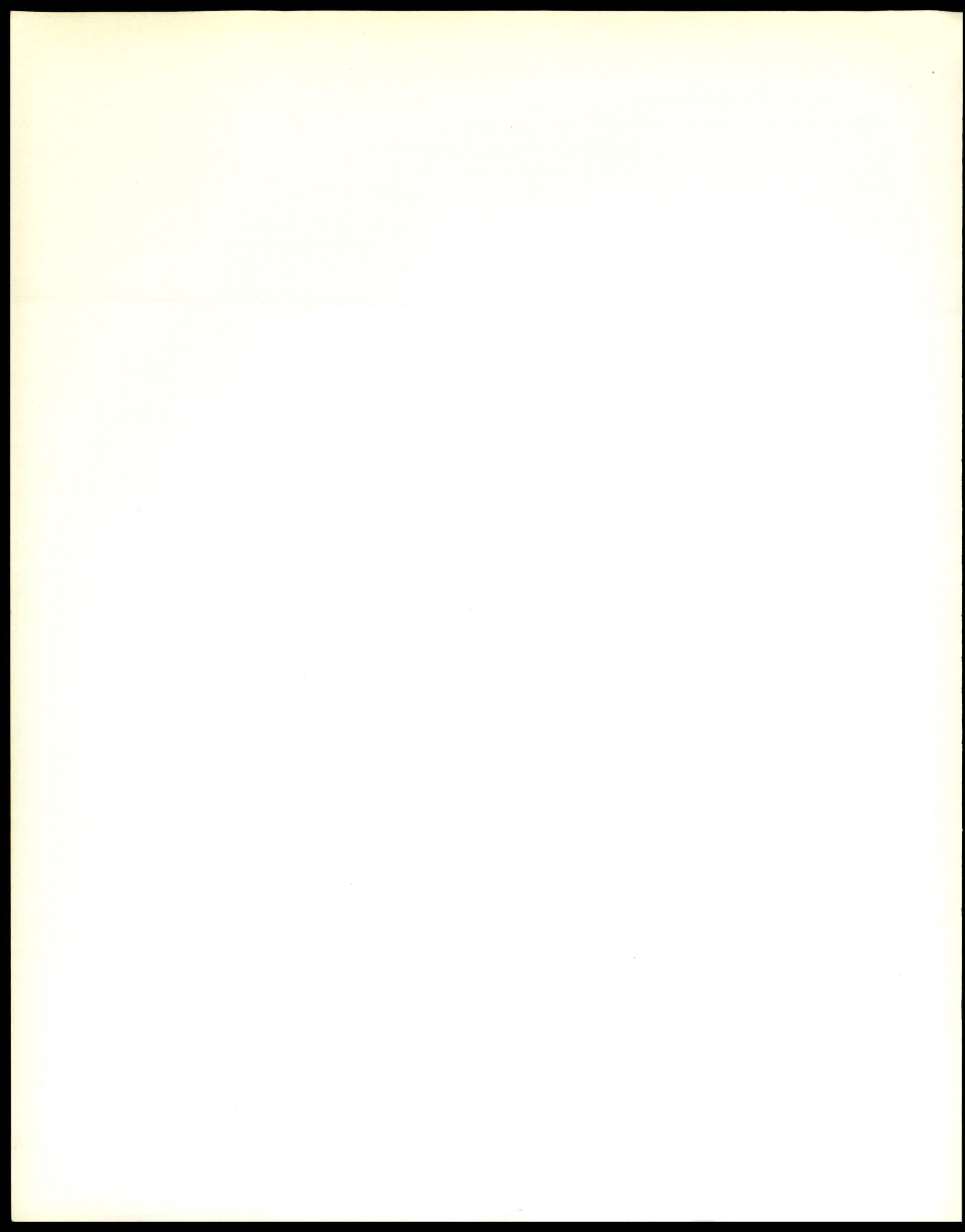
Mr. R. G. A. Höppener, Burgemeester van Roermond

Mr. E. G. G. M. Rutten, Burgemeester van Tegelen

H. van der Vlist, Wethouder van Culturele Zaken van Utrecht

W. Polak, Wethouder voor de Kunstzaken van Amsterdam

D. de Loor, Voorzitter College van Kerkvoogden der Hervormde Gemeente Delft

C.m.

15/12/67 - 3/3/68

Bij de uitreiking der Zilveren Anjers op 27 juni 1967, sprak Z.K.H. de Prins der Nederlanden over zijn samenvatting van het begrip „Cultuur” in de volgende termen. Het is mij een groot genoegen enkele van Zijn woorden te mogen aanhalen, die mij zeer dienstig toeschijnen:

„Ik geloof mij niet te vergissen, als ik in onze dagen bij velen een toespitsing onderken op het actuele moment, een overschatting van het nu, ten koste vaak van het verleden en de toekomst. Al te verwonderlijk of onbegrijpelijk is dit niet, wanneer men beseft hoe haastig onze tijd is, hoe snel en plotseling de ontwikkelingen zijn en hoe het inderdaad soms maar seconden zijn die beslissen over het welslagen van een onderneming of het uitbreken van een oorlog. Symbolisch lijkt mij een hedendaagse term als „ten seconds from now”, die aller aandacht richt op een vlakbij liggend, doorslaggevend ogenblik. Maar er zit een gevaar in de toespitsing van de aandacht op het moment: het gevaar dat de actualiteit als iets op zichzelf staands wordt beschouwd en als alleenheerseres wordt gekroond. We ervaren te vaak dat eendagsvliegen op een voetstuk worden gezet. Bij de overschatting van het heden als een zaligmakende norm voor de houding van de mens in de tijd en de wereld, lopen we het risico, enerzijds, de traditie te miskennen en zelfs te ontkennen en, anderzijds, blind te worden voor de toekomst. Voor onze tijd is, vind ik, wel typerend dat de begrippen IN en OUT zijn ingevoerd en zo kwistig worden toegepast. Het komt mij voor dat het woord IN al een beperking aanduidt, een exclusiviteit suggereert, die in wezen een zich afscheiden in een zogenaamde elite betekent.

Als er hier al van een persoonlijk bewogen zijn sprake kan zijn, dan is dat niet meer dan een bewogen zijn door een vluchtige gril. Het zich afzetten tegen de tradities van anderen is niet zelden van een krampachtigheid, die gebrek aan geestelijke inhoud verraadt. Wat wellicht uit verlangen naar non-conformisme werd geboren, ontaardt niet zelden in juist een geheid conformisme, maar dan ten koste van anderen buiten de groep, die immers OUT geheten, niet „bij hun tijd” schijnen, op geen andere grond dan dat zij weigeren de steeds wisselende modes te volgen. Alsof het niet juist vaak outsiders waren, wars van ieder volgen van modegrillen, die de waardevolle visies op de dagen van morgen leverden.

Het lijkt mij mogelijk dat dit isoleren van het actuele moment, met zijn creaties van een IN en OUT, voor een goed deel voortkomt uit angst voor een wellicht gevaarlijke, in elk geval onzekere toekomst. Zou het kunnen dat de in vele opzichten inderdaad imponerende voorspellingen van hen die in de toekomst lezen, velen van ons maar liever de ogen doen sluiten voor morgen of ons zelfs tot een vluchthouding inspireren? Toch is het onze taak onszelf en onze kinderen toe te rusten voor morgen — een toekomst die in geen geval rekening houdt met de dunne schotjes van IN en OUT, maar die om stevige waarden vraagt.”

De versierde lichtopening

De vroegste lichtopeningen waren tegelijkertijd lucht- en rookopeningen. Later vulde men ze met stukken albast, bijeen gehouden door cement. Die methode is dertig jaar geleden weer door Rouault c.s. gebruikt, zij het met dik-gecontoureerde ornamentale voorstellingen. Dat men ze ook met glas kon vullen en om die schijven niet te groot en breekbaar te maken kon begrenzen met loodstrippen, was een bedenksel uit de vroege Middeleeuwen, van Fransen, Duitsers en Engelsen der 12e tot de 16e eeuw. Die oude glas-branders noemden zich later maître-verrier en weefden om hun vak een hele mystagogie, zodat het volk hen, niet dan handwerkslieden, ging houden voor een soort van alchemisten. Inderdaad waren zij meesters, want als men aandacht genoeg heeft voor hun „stof”, dan blijkt bijvoorbeeld te Chartres, dat zij geestelijke heren achter zich hadden met een rijke spiritualiteit, b.v. een neo-Platonische school. Zij hadden dus, behalve kleurfonkeling, ook een „geestelijke inhoud”. In zekere zin illustreerden en illumineerden zij wat anderen bedachten. Veel „absolute” moderne kunstenaars zullen hierbij rillen van afschuw. Ik weet niet of zij nog wel eens te Chartres komen. Het loont heus de moeite er iets van te zien en te begrijpen. Wie in kort bestek een bijzonder heldere en historisch juiste uiteenzetting wil lezen over de glasschilderkunst neme „Wij glazeniers”, een boekje van Joep Nicolas, uitgegeven bij Het Spectrum. Het is op dit ogenblik „introuvable” en het wordt m.i. hoog tijd dat het wordt herdrukt. Want Nicolas is niet alleen een goed handwerksman, maar ook een intelligentie en bovendien kan hij als schrijver zijn zaken heel goed voordragen. Ik vervang hem hier, omdat hij het zo druk had met zijn glazen.

De tentoonstelling van deze glazenier (het woord is gecreëerd door Albert Plasschaert anno 1925 in De Groene toen hij het St. Maartensraam besprak) is een anachronisme, bij wijze van spreken. Ik wil maar zeggen: in ons tijdperk bouwt men zeer veel hoge flatgebouwen met enorme lichtvensters die, als het zonnig weer is, dienen te worden afgeschermd met Luxaflex-jalouzieën. De lichtopeningen dienen regelmatig te worden schoongehouden met mechanisch bewogen installaties van sponsen en zemen. Niets is echter zo variabel als de smaak van de mens voor utiliteitswerken en versieringen. Op het ogenblik is ook de Jugendstil of l'Art Nouveau, de vermicelli-stijl van bepaalde wijken in Brussel en Ostende, de stijl van handenwas-fonteintjes met geknakte lelies en nachtspiegels met rozen en meidoorn, een anachronisme, maar men gaat er een museum voor stichten te Apeldoorn en bij de jongste jeugd is die stijl geweldig „in”. Deze heeft blijkbaar alweer genoeg van de „tijd-ruimte schilderij-assemblages” en verwijst de psychogrammen van „artiesten”, die zelf beweren dat zij alleen nog „abnormaal” kunnen leven, naar de plek, waar die thuishoren, t.w. naar de Kliniek. Het zou een dankbaar onderwerp zijn geweest, dit terugverlangen naar het ornament, dit verband tussen kunst en mode, voor wijlen Vogelsang. Hij zou er geestig over hebben gebadi-neerd.

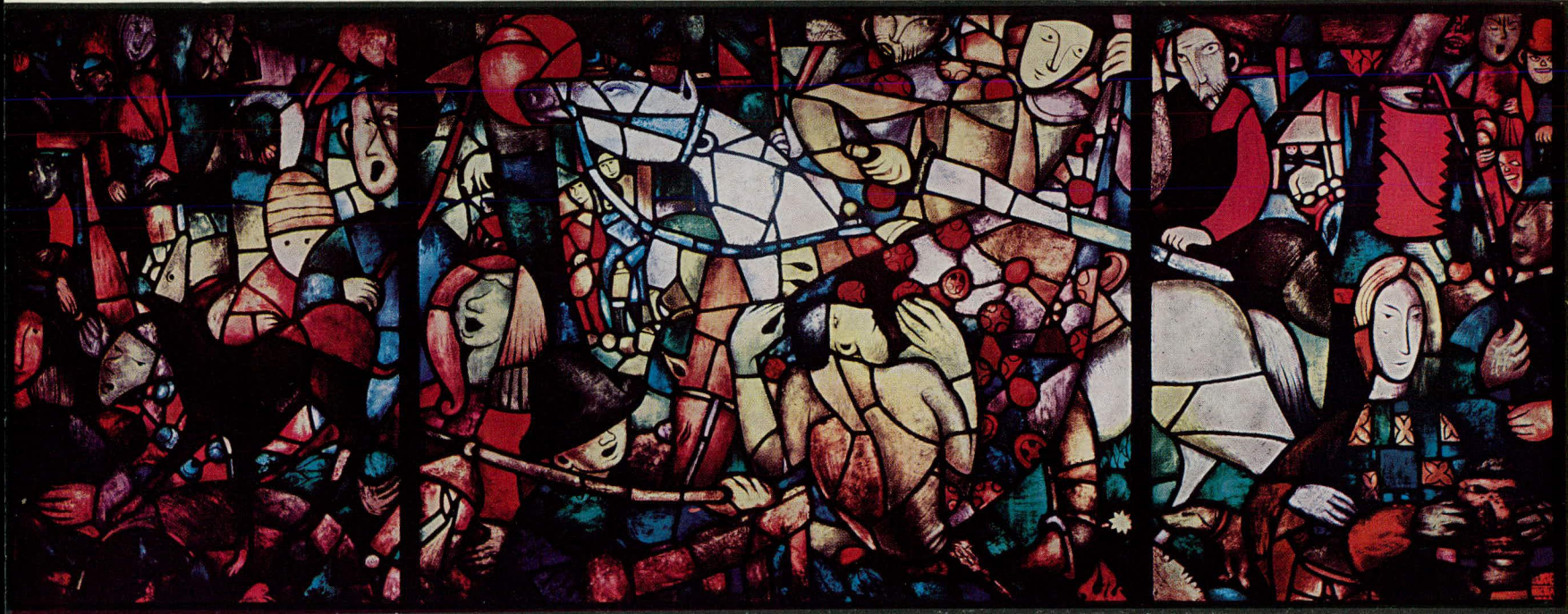
Trouwens, de terugkeer naar een stijl die anders dan „clean” en redelijk is, naar een stijl met rijke versieringsmotieven, is niet van vandaag of gisteren. In 1770 ongeveer begint — als gevolg van de Verlichting — de verovering van West-Europa door het Klassicisme. Als de secularisatie erbij komt belasten de Sansculotten zich met het verwoestingswerk van de schatten uit het verleden, die worden „ausradiert”, waar zij maar bereikbaar zijn. Het is aan toeval te wijten, aan toevallige afzijdigheid of isolatie, misschien ook aan het ingrijpen van een burgemeester of een bourgeois, die zijn hersens

gebruikte, dat de schoonste bergen van kunstvermogen, Chartres en Amiens, met hun schitterende glasvensters gespaard bleven. Maar reeds in 1802 schrijft Chateaubriand in zijn „Génie”: „Al bouwt men nog zo elegante, goed verlichte Griekse tempels, om daar het „goede volk” van de Heilige Lodewijk te verzamelen en een metafysische god te aanbidden, dat volk zal altijd terugverlangen naar de Notre-Dames van Reims en Parijs, naar die bemoste basilieken, die geheel gevuld zijn met generaties van doden en met de zielen van zijn voorvaderen. Een monument komt hun alleen in zoverre eerbiedwaardig voor als er een lang verleden om zo te zeggen onder die gewelven, die zwart zien van de eeuwen, is afgedrukt”.

Dat was het begin van een „restauratie”. En driekwart eeuw is men bezig geweest met een herstel door neo-Gothiek. Het kon niet anders of ook de formule voor het beschilderen en branden van glasvensters was teloorgegaan, in de tijd der Lodewijkstijlen, het Rococo en het Klassicisme. Die formule moest eenvoudig experimenterend worden weergevonden. Gelijk in de Middeleeuwen brandde men eerst in houtovens. Sinds enige decennia echter ook in elektrische ovens. Het product werd gaandeweg beter. Het is echter wel opmerkelijk, dat de eerste sporen van herlevende glasschilderkunst zijn te vinden in een oord waar haast niemand komt, te Dreux, waar een mausoleum staat van de Duc d'Aumale, een rondbouw van Viollet-le-Duc en dat de beste, hoewel onderling zeer verschillende, Franse kunstenaars, Ingres en Delacroix, er in de crypte bezig zijn geweest. Technisch nog gebrekkig werkte Delacroix met emaille-verven. Ingres met kleine vensters in de techniek van een massale productie. En wat misschien nu nog opmerkelijker is: grootvader Nicolas had er van gehoord en reisde er heen. Men kan echter gerust zeggen dat in de Nederlanden de grote stoot is uitgegaan van Joep Nicolas, toen hij in 1925 te Parijs voor de dag kwam met zijn Sint Maartensraam, nu eens niet Sint Martinus met de bedelaar (de patroonheilige van de stad Utrecht), maar een levendige voorstelling van kinderen met de fokepot, de kinderen van Groet-Schoorl op 11 november 1924, liedjes zingend in deze trant: „Sint Maarten. Sint Maarten. De kalveren dragen staarten”. Dit kleine en levendige kleurvenster leverde inderdaad een vernieuwing, die èn R. N. Roland Holst èn Campendonck overtrof, door beweeglijkheid niet alleen, niet alleen door speelsheid, maar ook door verlossing uit het begrip der „kunstnijverheid”, door echt vak-kundige beheersing.

In de glasschilderkunst ligt Nicolas' grote kracht en de overstelpende vruchtbaarheid, waardoor zijn fantasie wordt gesteund, heeft hem tot nu toe geen moment verlaten. Deze tentoonstelling met een aantal originelen, die men niet voor mogelijk had gehouden (een omvangrijke en prijzige arbeid), is een zeldzaam evenement. Daar komt nog bij, dat de zaal van de Rijksakademie te Amsterdam tegelijkertijd een keuze uit zijn schilder- en tekenwerk herbergt. Ook dit is van betekenis, al zou het alleen zijn om zijn uitstekend zelfportret met bontkraag uit 1934, dat ik al eens „Joep avec tristesse” heb genoemd; om een portret van zijn Vader uit 1933 en om de beeltenis van Mme. Bourbon uit 1935. Tenslotte om de drie recente mythologische voorstellingen in gouache, waarvan de groep mensen in de Asfodelen-velden vooral op de voorgrond treedt. Nicolas is een vakman en een overvloedige.

Jan Engelman

cat. 2

cat. 9-10-11

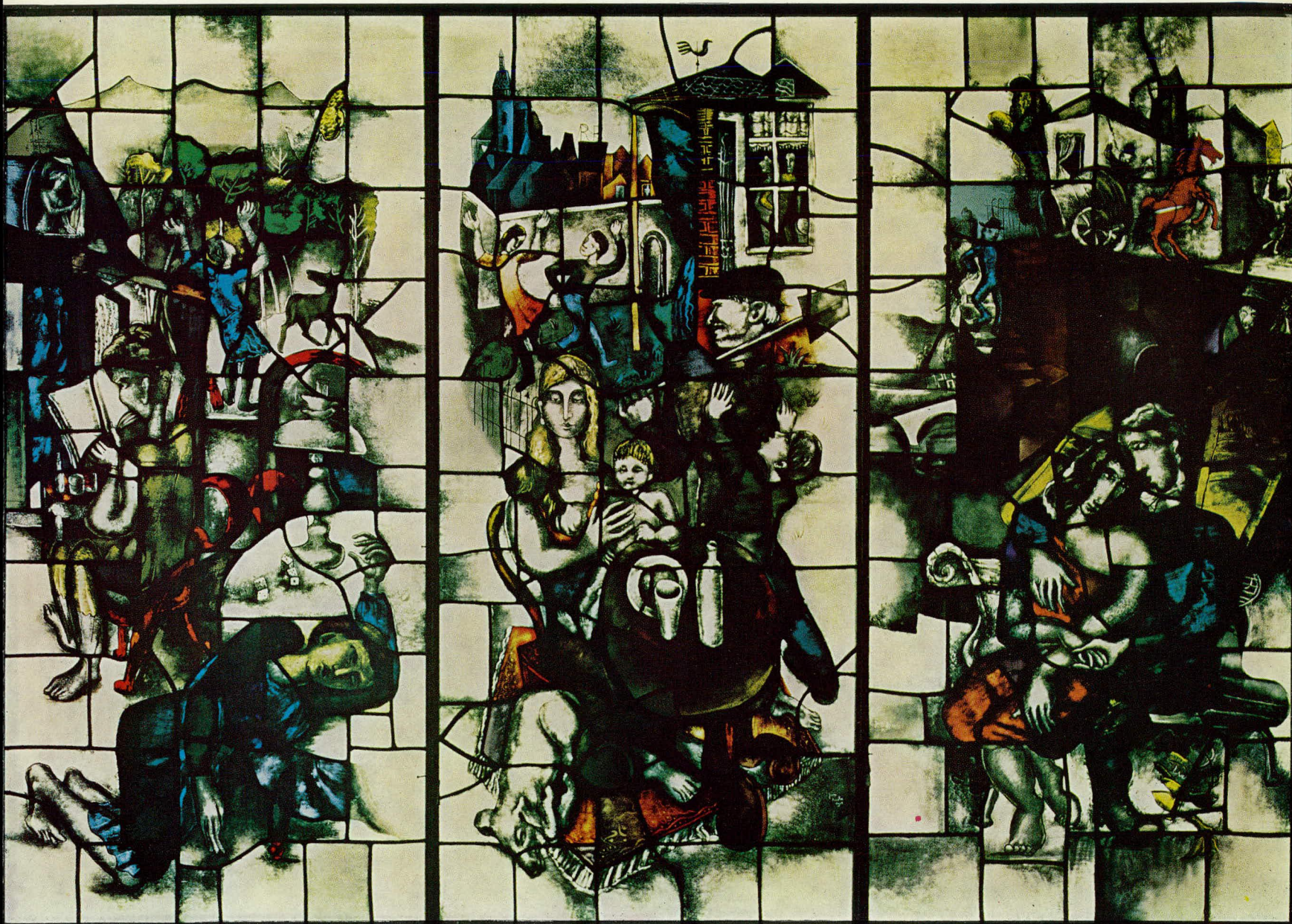

cat. 29

cat. 19

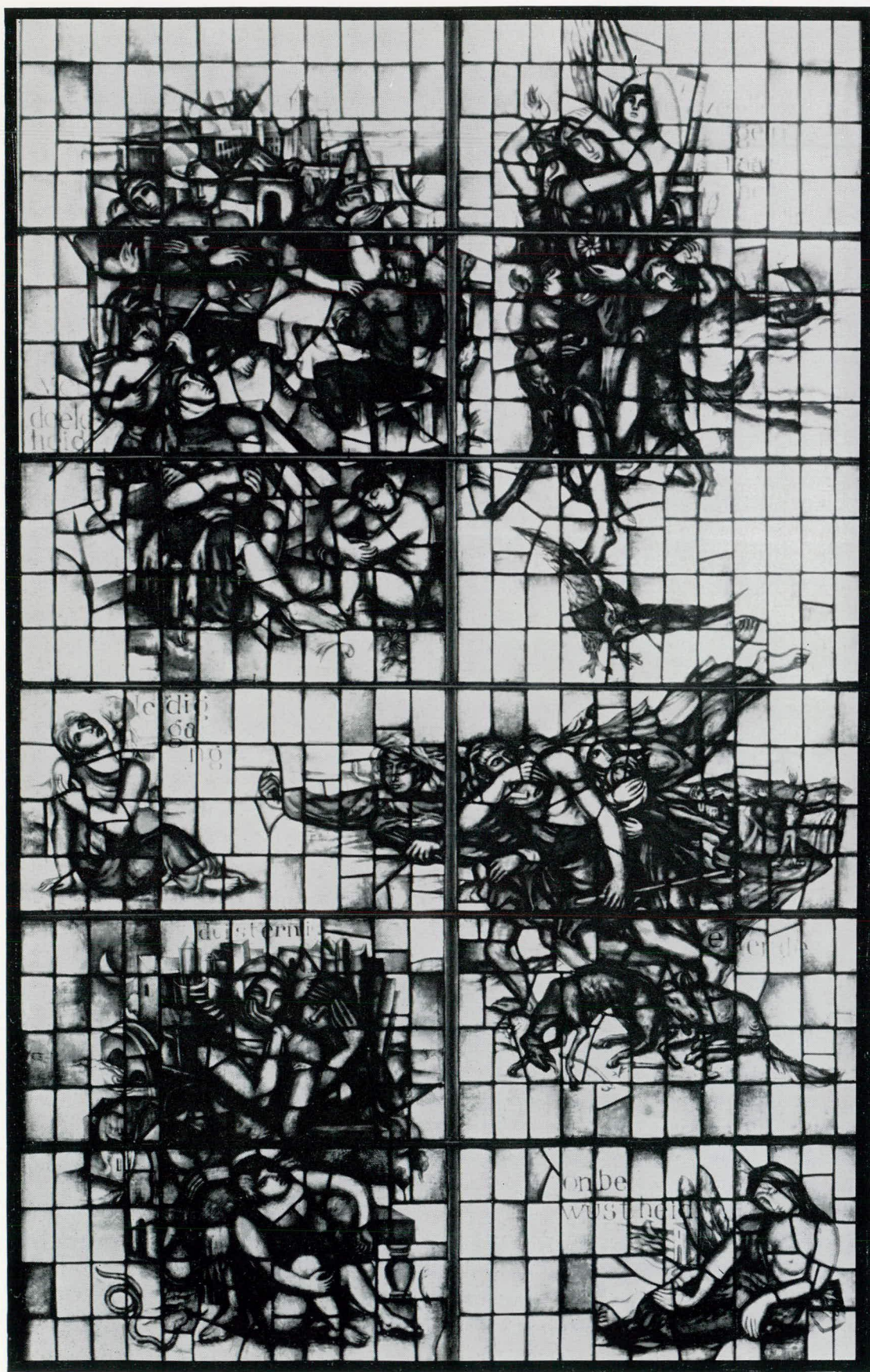

cat. 6

cat. 14

PER
MERITA
SANCTAE
CATHARINAE
SITANIMA
MATRIS MEAE
CATHARINAE
GLORIAE
PARTICEPS

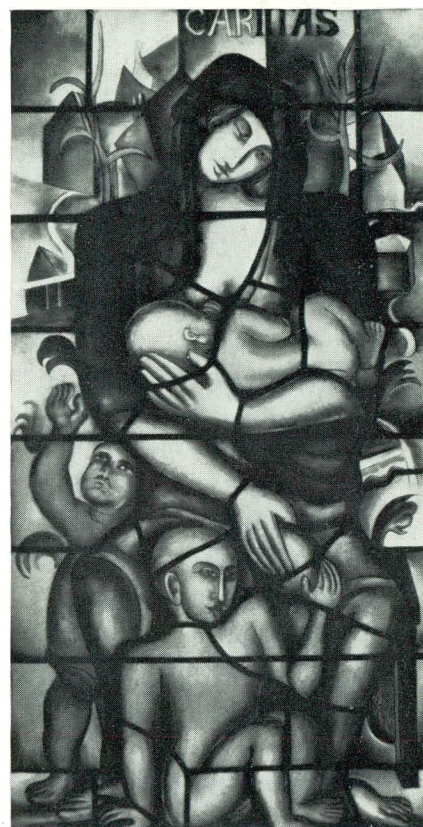

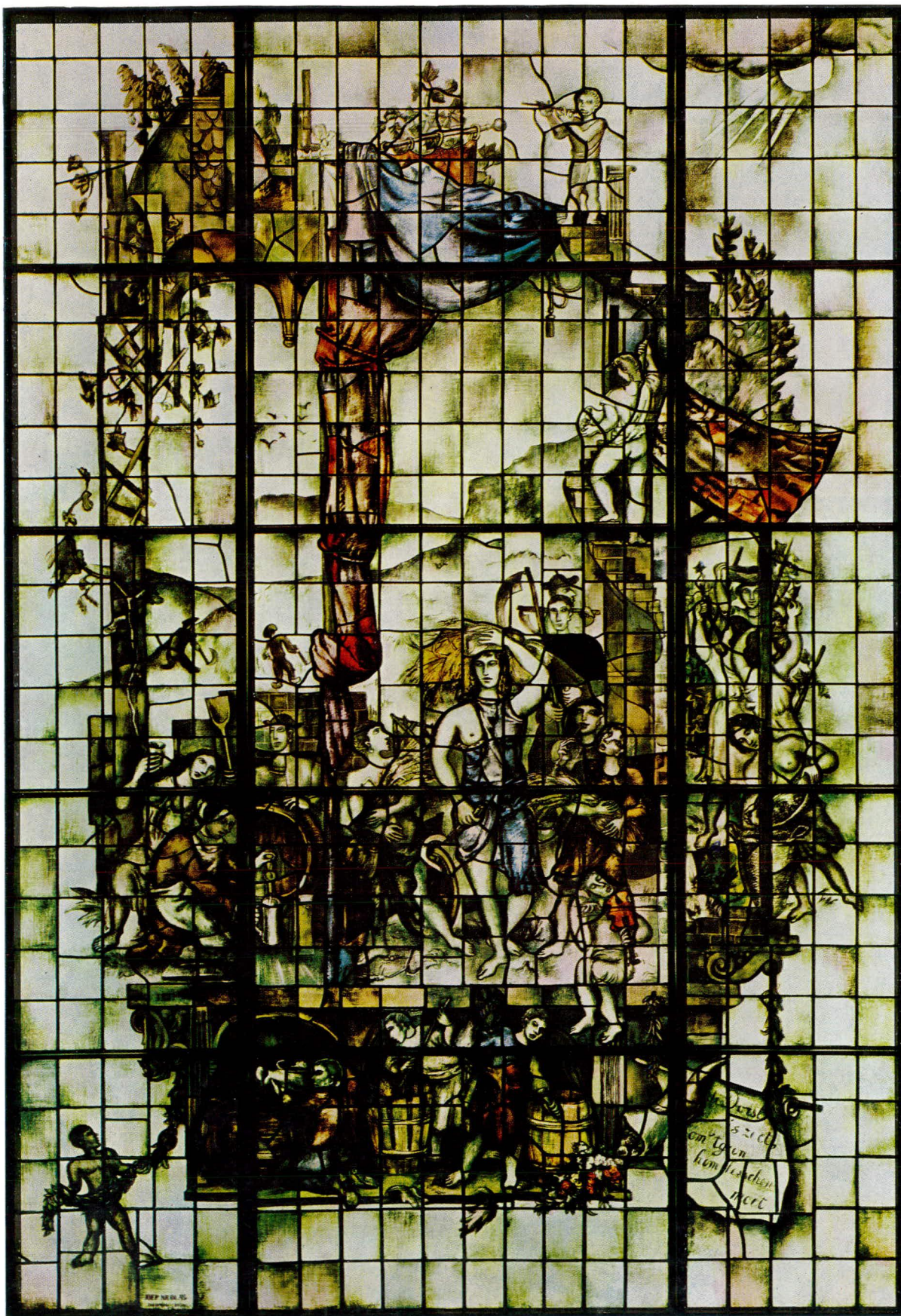

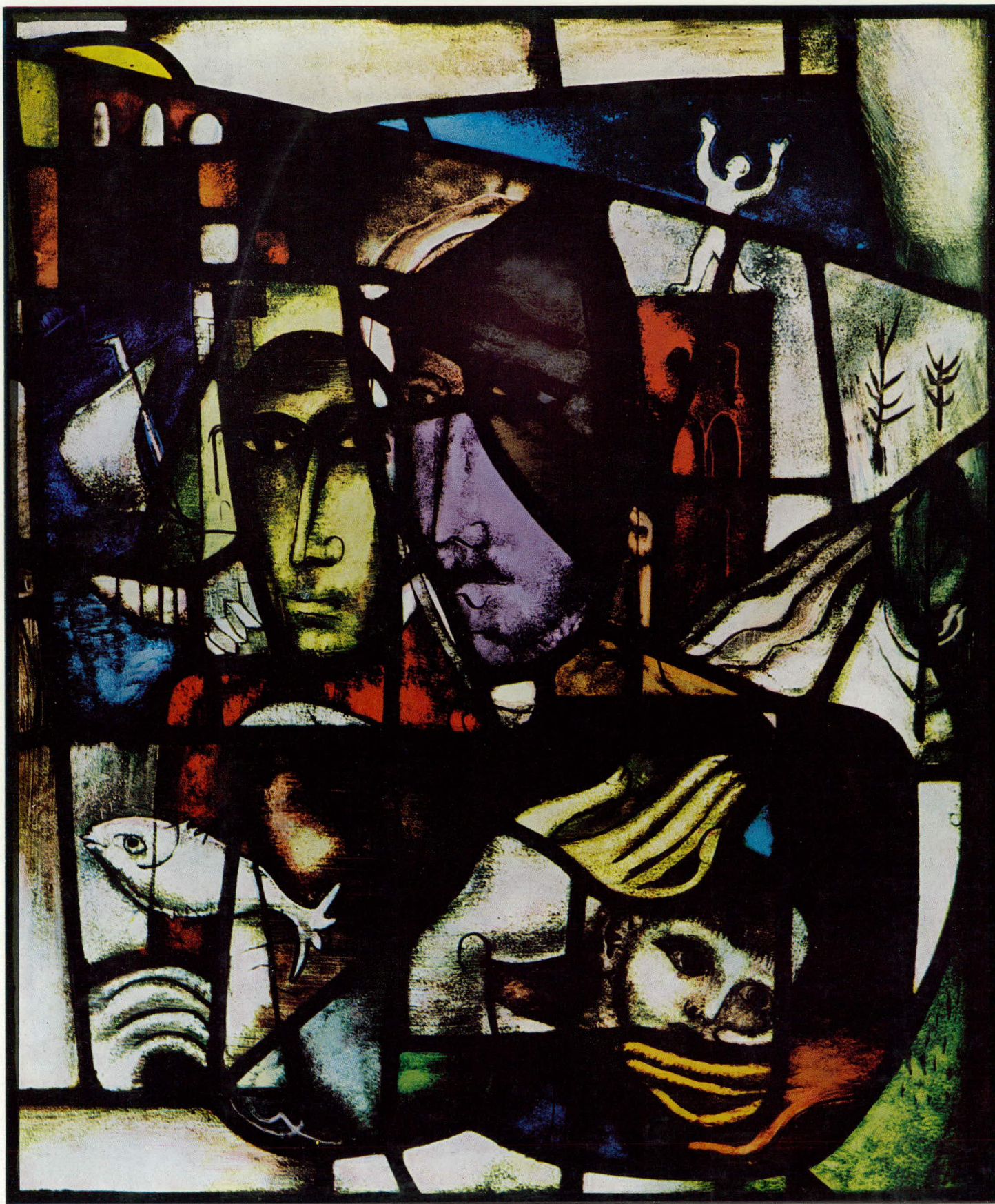

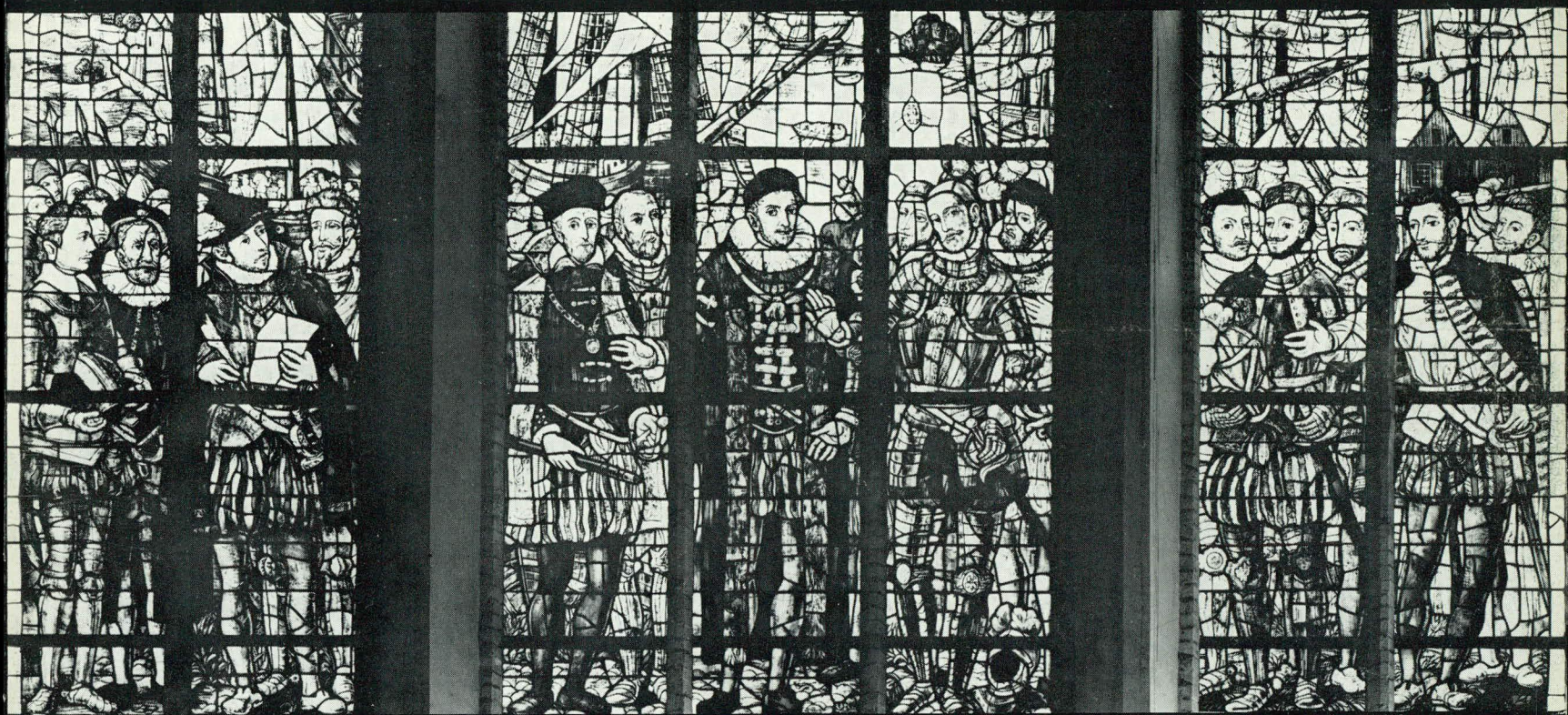

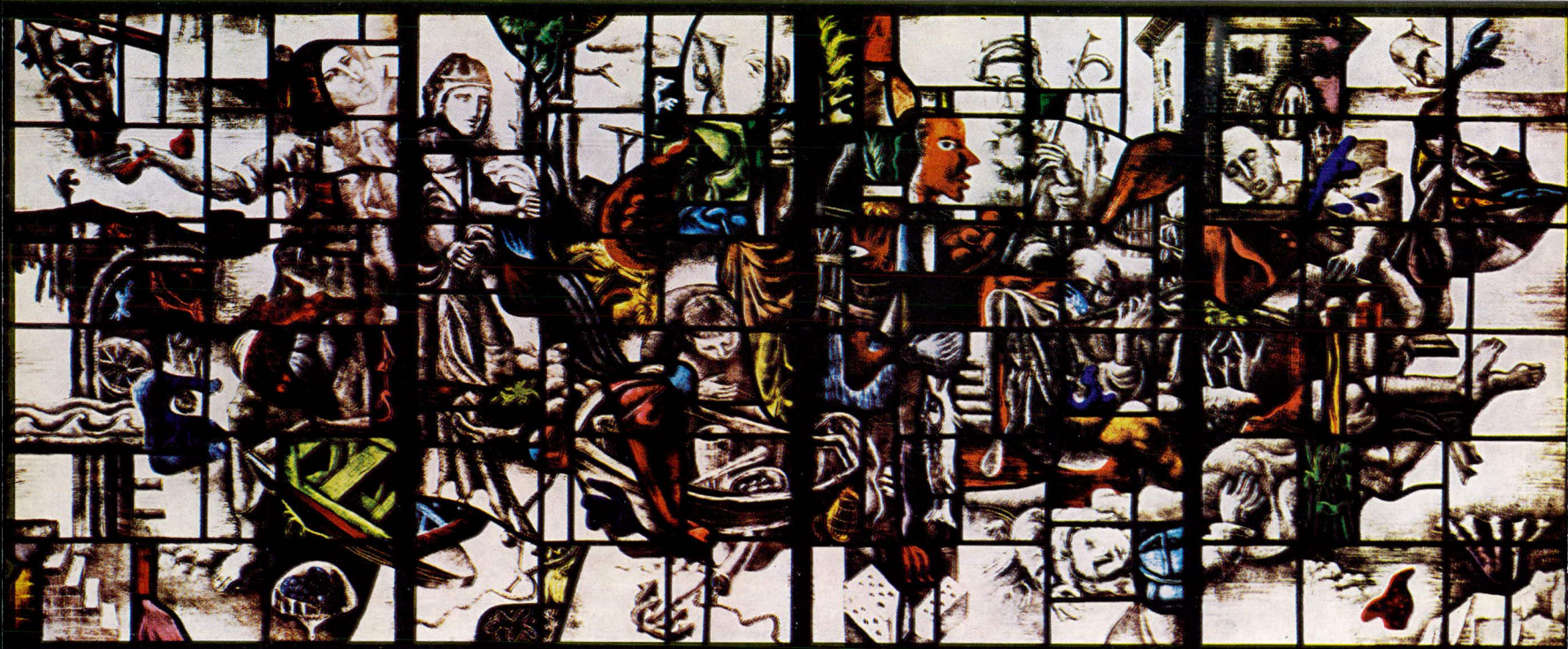

detail cat. 30

cat. 20

cat. 37

cat. 26

cat. 25

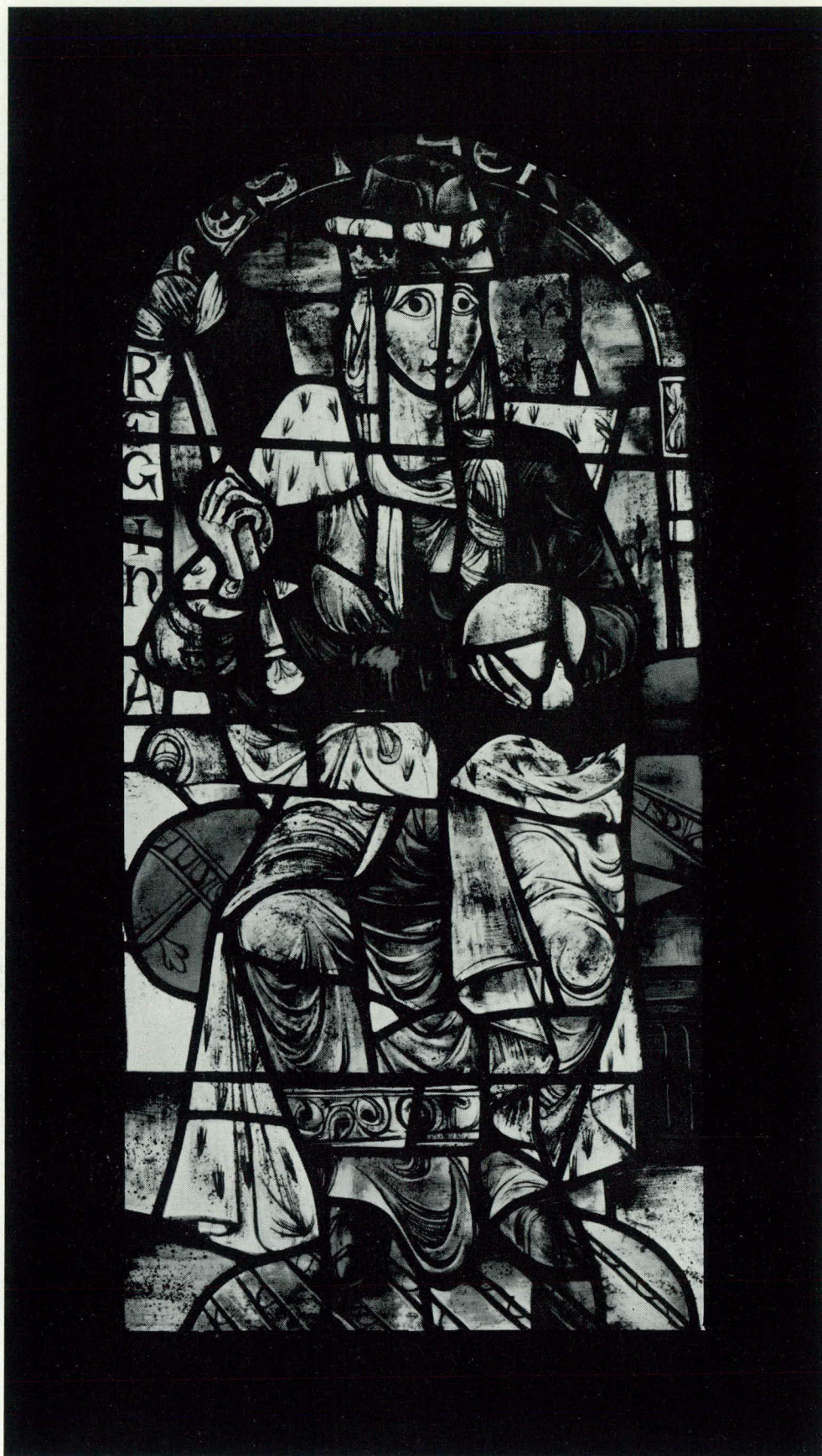

detail cat. 36

cat. 28

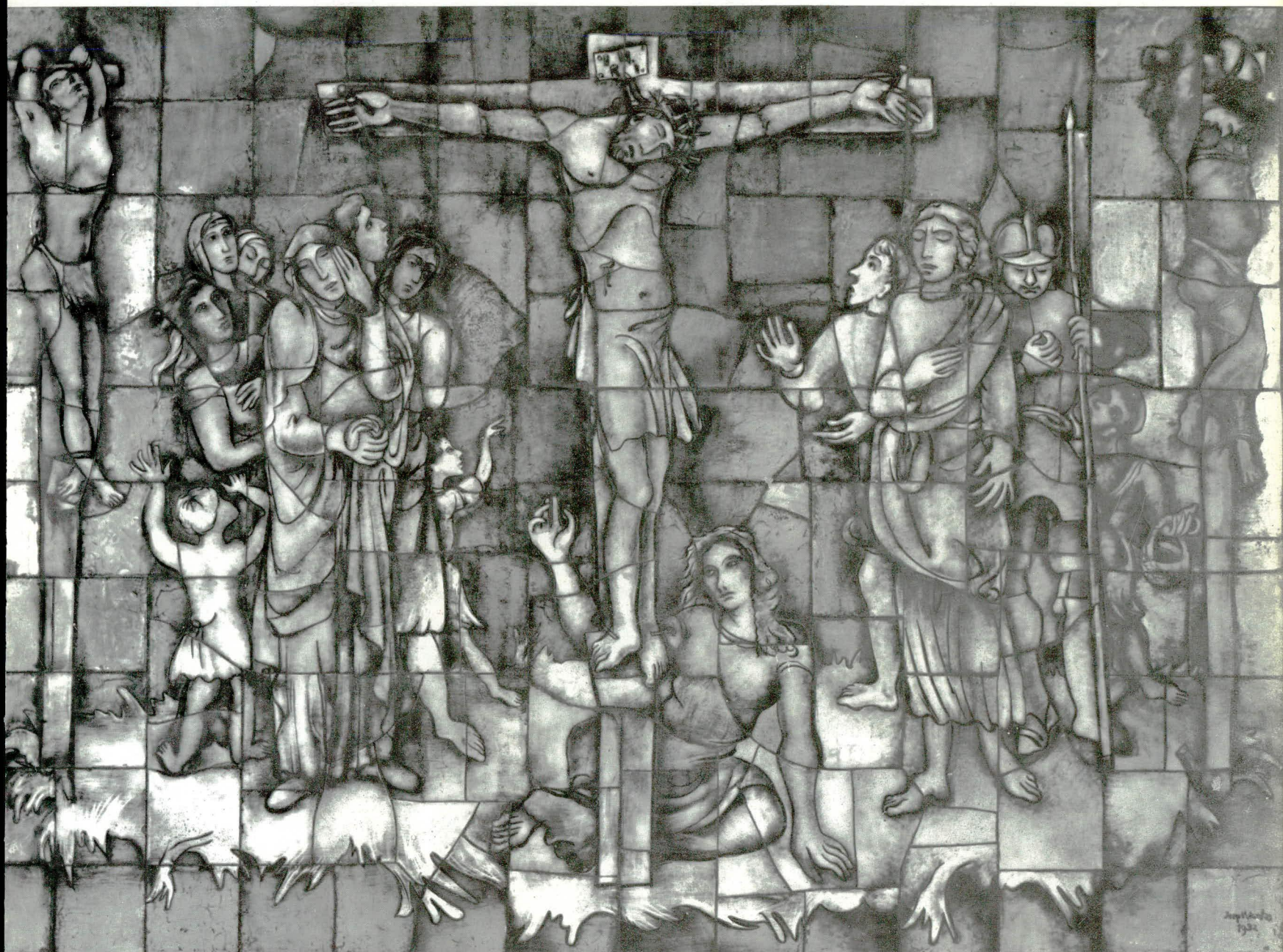

Raam tijdens de vervaardiging cat. 39

Gebrandschilderde glazen

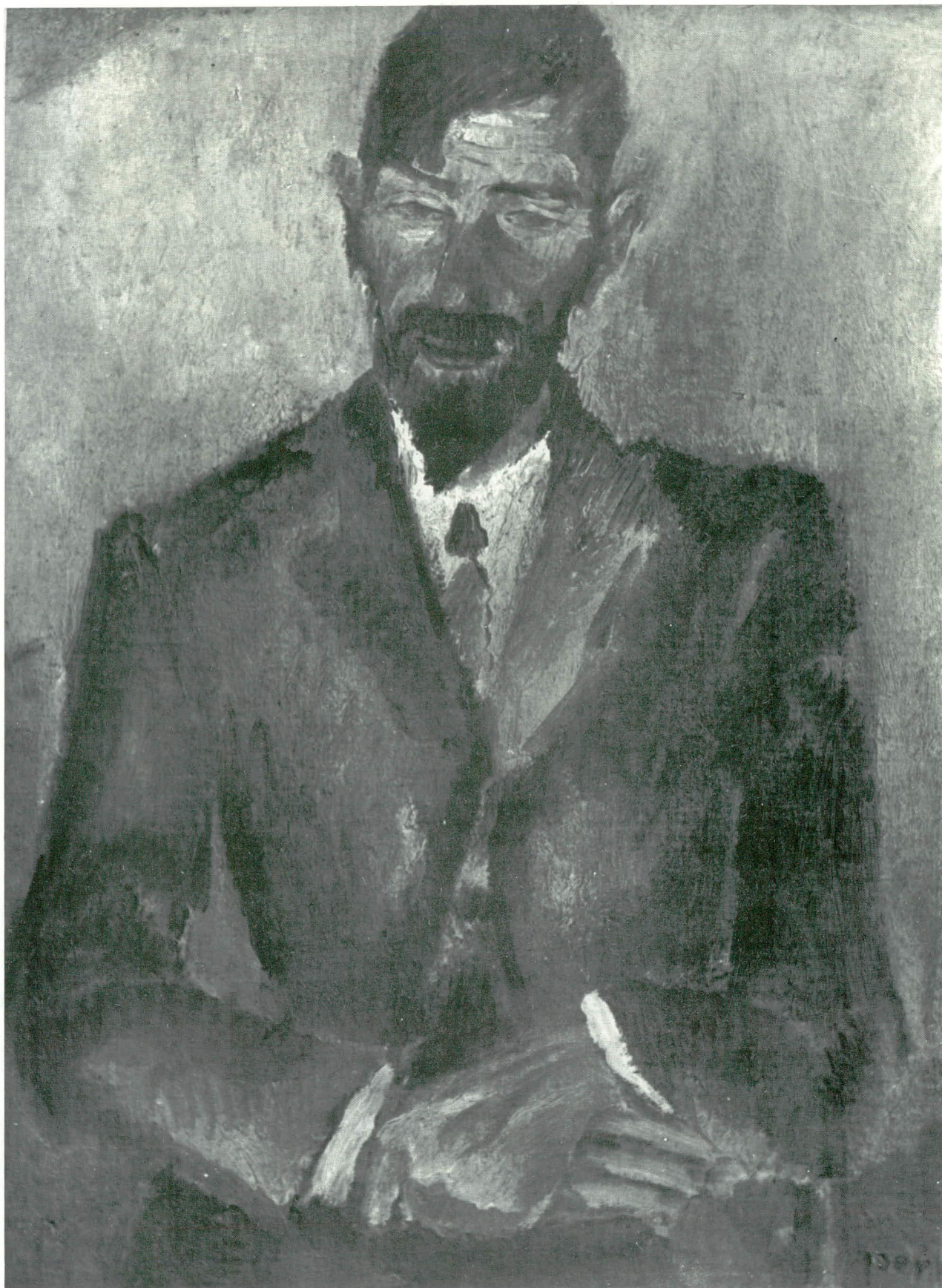
1.	St. Catharina	Kerk van St. Dionysius, Asselt-Swalmen	1923
2.	St. Maarten (Grand Prix, Parijs 1925)	Stedelijk Museum, Amsterdam (in bruikleen bij het Museum voor Nieuwe Religieuze Kunst, Utrecht)	1925
3.	Wijsheid	Stedelijk Museum, Schiedam	1926
4.	Zes historische voorstellingen	Stadhuis, Breda	1926
5.	Zes allegorische voorstellingen		1927
6.	Vertroosting	St. Canisius Ziekenhuis, Nijmegen	1927
7.	Petrus Canisius spijzend met de armen		
8.	Het Herstel		
9.	De Bakkerij	't Silveren Seepaerd, Eindhoven	1927
10.	De Vissers		
11.	De Appelpluk		
12.	Allegorische voorstelling	N.V. Philips' Gloeilampen- fabriek, Eindhoven	1928 x
13.	Muziek	Ir. P. Dahmen, Rotterdam	1928
14.	Droom, Leven en Liefde	Dr. M. C. A. Klinkenbergh, Nijmegen	1929 x
15.	Verwachting	Ir. E. Nicolas, Nijmegen	1930
16.	Allegorische voorstelling	Amstel Brouwerij N.V., Amsterdam	1931
17.	De Dwaasheid - grisaille	Rijksuniversiteit, Utrecht	1934
18.	De Wijsheid - grisaille		
19.	St. Ignatius	Kerk van De Goede Herder, Wassenaar	1936
20.	Long Island Symphony	Eigendom van de kunstenaar	1947
21.	De Verrijzenis - Jonas en de Walvis	Basilica van de H.H. Wiro, Plechelmus en Otgerus, St. Odiliënberg	1954 x
22.	Het Laatste Avondmaal - Het Offer van Abraham		
23.	Geboorte van Christus - De Schepping		
24.	St. Petrus		
25.	De Doop van Christus		
26.	De Wonderbare Visvangst		
27.	Esther		
28.	De Doop van Christus	Eigendom van de kunstenaar	1956
29.	Johannes de Dooper	Kerk van De Goede Herder, Wassenaar	1959 x
30.	Willem de Zwijger - detail	Oude Kerk, Delft	1960 x x
31.	Standvastig handhaven	Stadhuis, Roermond	1963 x
32.	In wijsheid geleiden		
33.	Rechtvaardig toewijzen		
34.	In Liefde waarderen		
35.	Het geestelijk leven	St. Laurentius Ziekenhuis, Roermond	1964 x
36.	Het natuurlijke leven		
37.	Liefde, Angst en Vergetelheid	Eigendom van de kunstenaar	1965
38.	De Schikgodinnen	Eigendom van de kunstenaar	1967
39.	Kerstmis	Eigendom van de kunstenaar	1967

cat. 10

cat. 20

cat. 1

cat. 32

cat. 18

cat. 11

cat. 16

cat. 54

cat. 22

cat. 21

cat. 53

cat. 33

cat. 49

Schilderijen

1.	Portret D. H. Lawrence	olieverf	1929
2.	Abundantia	olieverf	1931
3.	Landschap Ohain (België)	gouache	1931
4.	Portret uitgever Jacques Schiffrine	gouache	1931
5.	Landelijke tuin	olieverf	1931
6.	De lijsters	olieverf	1931
7.	Concert champêtre	olieverf	1931
8.	Oude huizen Roermond	olieverf	1931
9.	Tuin met paviljoen	olieverf	1931
10.	Kruisiging	opaline	1931
11.	Portret Suzanne met schaar	tempera	1931
12.	Zelfportret	gouache	1931
13.	Portret Ado Baltus	gouache	1932
14.	Naakt	olieverf	1932
15.	Vrouwen	opaline	1933
16.	Portret van de vader van de schilder	olieverf	1934
17.	Arcadia	opaline	1934
18.	Madame Bourbon	olieverf	1935
19.	Zelfportret	tempera	1936
20.	Staand zelfportret	olieverf	1937
21.	Nostalgie	tempera	1939
22.	Wat uit de aarde rijst	synresite	1940
23.	Vlucht (schets)	olieverf	1940
24.	Portret Dr. A. Barnouw	gouache	1941
25.	Landelijk leven	gouache	1941
26.	Dubbel kinderportret	gouache	1942
27.	Zelfportret	tempera	1942
28.	Prijs der idealen	synresite	1942
29.	Ontbinding	synresite	1943
30.	Abaddon	synresite	1943
31.	Decalion en Pyrrah	gouache	1943
32.	Portret Claude Alphand	gouache	1943
33.	Haven Charleston (V.S.)	gouache	1944
34.	Impromptu	tempera	1945
35.	Moutier HautePierre	gouache	1946
36.	Portret Gisèle van Waterschoot van der Gracht	tempera	1946
37.	Portret Madame de Vilmorin	gouache	1947
38.	Dubbelportret Claire en Sylvia	olieverf	1947
39.	Mexicaanse rhapsodie	olieverf	1952
40.	Los Angeles	olieverf	1956
41.	Province-town	gouache	1952
42.	Zacatecas (Mexico)	olieverf	1952
43.	Mijn huis te Islip (V.S.)	olieverf	1953
44.	Corsica	gouache	1954
45.	Calvi Corsica	gouache	1954
46.	Kathedraal Palermo	olieverf	1956
47.	Tuin Islip (V.S.)	olieverf	1957
48.	Portret Suzanne	olieverf	1960
49.	Herfsttuin Tegelen	olieverf	1960
50.	Calabassa Ibiza	gouache	1962
51.	Caladarida Ibiza	gouache	1962
52.	Drinkgelag	olieverf	1963
53.	De vrouwen van Nazaré (Portugal)	tempera	1963
54.	Château de Thoricourt (België)	gouache	1964
55.	Dinant	gouache	1965
56.	Voorjaarstuin Tegelen	olieverf	1967
57.	Oordeel van Paris	gouache	1967
58.	Boot van Charon	gouache	1967
59.	Asphodelvelden	gouache	1967
60.	Eucalyptusbomen (Spanje)	gouache	1967

Biografie

- 1920** In dit jaar ontstonden diverse tekeningen en geschilderde portretten; de meeste ervan zijn in de loop van de tijd onachtzaam weggegeven of verloren geraakt. Nog overgebleven: een dubbelportret der oudste kinderen van Mr Georges Dahmen en mevrouw Dahmen - Nicolas, thans in het bezit van de heer en mevrouw Mr van Meer - Dahmen te Heerlen.
- 1921** Studietekeningen, portretten en naakten; ook hiervan is veel verdwenen. Een nog nawijsbaar stuk, een gouache, voorstellende de Roerkade en de kathedraal te Roermond, thans in bezit van de heer en mevrouw Dr K. Dahmen - Everard te Houston, Texas.
Diverse houtsneden en lino's: een kruisigingsgroep, een gezicht op de kerk te Asselt, mijn tuin met atelier te Roermond en de romaanse Roerbrug aldaar.
- 1922** Wandschilderingen in de crypte der St. Dionysiuskerk te Asselt - Swalmen. Houtsneden voor een boek over Karthuizers, uitgegeven bij J. J. Romen en Zonen, Roermond.
- 1923** Diverse portrettekeningen, o.a. Pieter van der Meer de Walcheren, Otto van Rees. Mijn schilderij „Kruisafneming” (2 m × 2 m) in Pulchri Studio bekroond met de negenjaarlijkse grote Vigeliusprijs.
Vier glasramen voor de St. Lambertuskerk te Maastricht: de vier evangelisten (1,70 m × 0,95 m). Deze werden na plaatsing uit de kerk verwijderd, maar aangekocht door een particulier en op instigatie van Gerard Bruning geëxposeerd te Nijmegen in kunstzaal „de Ploeg”. Later werden ze nog geruime tijd tentoongesteld in het Instituut voor Kerkelijke Kunst te Amsterdam, opgericht door Clemens Meuleman, door wiens bemiddeling vele opdrachten mij bereikten.
De ramen werden door pastoor L. Linssen, voorzitter van het bestuur van de Jan van Eyckakademie te Maastricht, teruggekocht voor de St. Lambertuskerk. In dit jaar maakte ik nog diverse houtsneden en lino's.
- 1924** Op verzoek van Professor Derkinderen, toenmalig hoogleraar-directeur der Rijksakademie, werden de vier traphalglazen in het gebouw der Nederlandse Handelmaatschappij te Amsterdam, alsmede zes ramen in de zaal der Suikermaatschappij aldaar, naar zijn schetsen vervaardigd in mijn atelier te Roermond. De traphalramen (16 m × 1,20 m) strekken zich uit van de eerste verdieping af tot de bovenste.
- 1925** Voortzetting en voltooiing dezer werken. Samenwerking met Dom Bellot OSB in een kerkhofkapel in Bloemendaal (abstracte kleurcomposities in glas en lood).
Het Sint Maartensraam werd op de „Exposition Internationale des Arts et Métiers” te Parijs bekroond met de hoogste onderscheiding, de „Grand Prix”, waardoor ik bekendheid kreeg in het buitenland; het werd later in het Stedelijk Museum te Amsterdam tentoongesteld en door dit museum aangekocht. Nog jaren daarna exposeerde ik geregeld in de „Salon des décorateurs”, als lid van de „Association des maîtres-verriers de France”.
- 1926** Zes glazen met historische voorstellingen in de raadzaal en zes allegorieën in de traphal van het stadhuis te Breda (elk 1,38 m × 0,68 m).
- 1927** Vijf ramen in de hal van het Sint Canisius Ziekenhuis te Nijmegen, elk hoog 1,48 m en breed 1,28 m.
Een negenvakkig raam in het Nederlandse Jaarbeurs-paviljoen te Milaan, in opdracht van de „Maatschappij Nederland”.
Naar aanleiding van mijn tentoonstelling te Parijs werd ik aangezocht enkele opdrachten uit te voeren in München in de ateliers der „Mayersche Hofkunstanstalt”. Ik bleef er niet lang, want in Nederland had ik een opdracht ontvangen voor zes glazen in de traphal van het administratiegebouw van „Philips' Gloeilampen” te Eindhoven; deze serie voltooide ik in 1929.

- 1928** In dit jaar kreeg ik de opdracht tot de decoratie der Sint Jozefkerk te Nijmegen.
- 1929** Een raam in de Rijks H.B.S. te Enschede, uitgevoerd in een experimentele techniek door mij uitgevonden, namelijk zonder contours en uitgestippeld met zachte kwasten in een dekkende, zwarte grisaille, zonder voorlopig bindmiddel op kleurige glazen gedast (3 m × 1,80 m).
Een raam in de Rijks H.B.S. te Tiel, in opdracht van de Rijksgebouwendienst (4 m × 1 m).
Een drielicht vervaardigd voor het huis van de chirurg Dr M. C. A. Klinkenbergh te Utrecht: een trilogie van „Droom, Leven en Liefde”. Dit is nog steeds in diens bezit, thans in zijn nieuwe woning te Nijmegen.
Ter gelegenheid van de driehonderdste verjaardag van „de Jure Belli ac Pacis”, het eerste grote werk over internationaal recht, had de „American Bench and Bar” besloten een gedenkraam te stichten. Sedert geruime tijd waren er preparaties en besprekingen geweest betreffende een groot transept-raam, dat zou geschonken worden aan de Nieuwe Kerk te Delft, waar Hugo de Groot begraven is. Van de drie naar Amerika gezonden projecten werd het mijne verkozen. Het vereiste veel studie en „research”. Ik voltooide het in 1931. Dit Grotius-raam werd onthuld door James B. Kellog, de toenmalige voorzitter van het Internationale Gerechtshof. Het omvat veertien historische taferelen en vijf allegorische voorstellingen. In dit jaar had ik een tentoonstelling te Parijs en logeerde bij mijn zwager Aldous Huxley. Ik ontmoette daar de Engelse schrijver D. H. Lawrence en schilderde zijn portret, thans het eigendom van mevrouw Teulings - Nathusius te Amstelveen.
- 1930** Groot glasraam in de hal van het administratiegebouw der Amstelbrouwerij te Amsterdam: „Gerstooft, hopkwekerij en brouwerij” (6 m × 4 m).
Drievakkig raam in het Amsterdams Lyceum op het Valeriusplein, geïnspireerd door een citaat van Plautus „Sapiens ipse sibi fortunam fingit” (2,40 m × 3 m).
- 1931** Begin van een serie van vijf ramen in de St. Martinuskerk, Oud Zevenaar. Deze vijf ramen zijn geplaatst in de zuiderzijbeuk, waar een altaar staat met een gotisch albasten beeldje, een „Pietà”. Daarom zijn als onderwerpen gekozen vijf van de „Zeven Smarten van Maria”. De ramen tonen respectievelijk: de opdracht van Jezus in de tempel met Simeons voorspelling; de vlucht naar Egypte; de vermiste 12-jarige Jesus in de tempel temidden der schriftgeleerden; Maria's ontmoeting met haar Zoon op de weg naar Golgotha; de Kruisdood. Ze werden in 1932 voltooid.
Deze glazen, vaak geroemd onder mijn beste werken, bevinden zich nu in beklagenswaardige toestand. De zuiderzijbeuk der kerk is aan het verzakken en indien tijdige restauratie uitblijft, zijn ook de ramen ten ondergang gedoemd.
In 1931 zijn mij vijf ramen opgedragen voor de traphal van Dudoks raadhuis in Hilversum. Ze waren geschonken door het dagblad „De Gooi en Eemlander” en tonen allegorische onderwerpen. Gestimuleerd door aanzoek voor een tentoonstelling in „Pictura” te Dordrecht, begon ik mij meer en meer ook op schilderen toe te leggen. Op die tentoonstelling toonde ik doeken, zoals „Abundantia”, „Tuin in Roermond”, „De lijsters”, „Oude huizen te Roermond”, „Tuin met paviljoentje” (in tempera), „Portret van mijn vrouw met schachtje”, talrijke gouaches, veelal duinlandschappen uit Schoorl, en portretten, waaronder het zelfportret dat thans eigendom is van het Museum „de Bonnefanten” in Maastricht. Deze tentoonstelling reisde later naar de Kunstzaal „Esher Surrey” in Den Haag.
Ik maakte een glaswand in de traphal van het nieuwe Unilever-gebouw te Rotterdam. Datzelfde jaar kreeg ik opdrachten voor glazen in de kapel van het St. Ignatius-college in Amsterdam: vier ramen in de linkerzijwand, voorstellende de levens van Jesuïetenheiligen en een roosvenster, die ik voltooide in 1933.

- 1932** In dit jaar werkte ik verder aan de beglazing der Nieuwe Kerk te Delft. In het koor kwamen glasramen van acht verschillende kunstenaars. De gemeente Breda wilde mij een raam laten maken over „de Bredasche Nassauers”. Willem van Konijnenburg had dit gecompliceerde onderwerp reeds in studie genomen en een potloodschets van meesterlijke compositie gemaakt op kleine schaal. In overleg met Willem van Konijnenburg en de opdrachtgevers heb ik aan de hand van zijn schets met eigen coloriet dat raam uitgevoerd. Het bleek een gelukkige combinatie te zijn. Vooral aan deze samenwerking heb ik te danken, dat men de beglazing van de in 1956 gerestaureerde Oude Kerk in Delft aan mij toevertrouwde. De nazomer en herfst van 1932 vertoefde ik met mijn vrouw in Sanary (Zuid-Frankrijk). Ik schilderde er vele landschappen, evenals portretten van Aldous Huxley en zijn vrouw. Deze portretten zijn menigmaal op tentoonstellingen in Amerika geëxposeerd; het eerste is op tournee zoekgeraakt, het tweede in Beverley Hills bij een brand verwoest. De meeste landschappen zijn in collecties opgenomen.
- 1933** Glasramen in het Nederlandse paviljoen op de architecturale Triënnale te Milaan, waarmede ik wederom een „Grand Prix” won. Ik begon aan acht glazen voor de St. Franciscuskerk te Groningen met taferelen uit het leven van de Heilige van Assisi. Wandversiering in opaline in de O.L. Vrouwekerk aan de Biltstraat in Utrecht. Beglazing en altaarversiering in opaline voor de kapel van het ziekenhuis in Sittard.
- 1934** Voor de Grote Kerk in Hulst maakte ik een viervakkig raam van ± 6 m hoog met een voorstelling van het „Laatste Oordeel”; het bestaat uit kleurige glazen in lood met ingebrande contouren, echter zonder grisaille. Zes transeptramen in de kerk van St. Agnes te Amsterdam, evenals een wandversiering in opaline. Vijfvakkig koorraam in de kerk van het Heilig Hart te Gent (België). Ik begon toen ook aan de beglazing van de kerk „De Goede Herder” te Wassenaar. Tot mijn vertrek naar Amerika in 1939 heb ik twintig ramen voor deze kerk vervaardigd; na mijn terugkeer in 1958 heb ik er nog negen aan toegevoegd.
- 1935** Vijf glazen in het koor van een nieuwe kerk te Haalderen (Gld), door architect Valk gebouwd; kerk en glazen zijn in de oorlog verwoest. Zes glazen met historische taferelen in de Statenzaal en vijf ramen met allegorieën in het gebouw der Provinciale Limburgse Electriciteits Mij te Maastricht. In de beroemde abdij van Orval (België) kreeg ik een roosvenster van 7 m doorsnede te maken, alsmede drie kleinere vensters in de koninklijke kapel, waarvan ik de koornis met wit- en goudopaline heb bekleed. Ik was al in het begin van dit jaar uitgenodigd een groot glasraam te maken voor de Nederlandse afdeling van de wereldtentoonstelling te Parijs. Tevens was ik lid der internationale jury. Het raam dat ik daar maakte was dus Rijksbezit en werd, na de tentoonstelling, opgeslagen in de kelders van het Rijksmuseum. Door de goede zorgen van de Rijksmonumentencommissie, werd het na de oorlog aangebracht boven de toreningang der prachtig gerestaureerde 15e-eeuwse kerk van Wouw (Noord-Brabant). Van juni tot september woonde ik in een huis te Bulbion, nabij Chevreuse, en had veel gelegenheid daar te schilderen; er ontstonden vooral landschappen en enkele portretten. In november grote overzichtstentoonstelling in Huize Kleykamp, Den Haag.
- 1936** Drie grisailleramen in de hal van het nieuwe K.R.O.-gebouw in Hilversum, voorstellende „berichtgeving, kennis, muziek”. Voor de aula der Rijksuniversiteit te Utrecht vervaardigde ik behalve een heraldisch raam, twaalf allegorieën, verdeeld over zes ramen.

- 1937** Glazen in de kerk van Beek Genhout in Limburg, drie in de O. L. Vrouwekerk te Kortrijk in België, drie in de kapel van het seminarie te Roermond, welke kapel vroeger hoorde bij het Karthuizerklooster „Bethlehem”.
- 1938** Overzichtstentoonstelling in de „Rotterdamse Kunstkring” te Rotterdam. De rococo-achtige glazen, die ik in dit jaar maakte voor het charmante kerkje van Eys werden tijdens de oorlog verwoest; ze waren geheel in grisaille met zilvergeel.
Negen glazen in de grote vergaderzaal der Rijksverzekeringsbank te Amsterdam: het middenraam stelt een allegorie voor op de voorziening en beveiliging in de slagen van het noodlot; de overige acht ramen beelden de voornaamste bedrijfsschappen uit, daarbij de wapenschilden van 24 gemeenten, waar agentschappen dezer bank aanwezig zijn. Zeven ramen in het Paleisraadhuis te Tilburg, met historisch-psychologische allegorieën van de kwaliteiten, die een raad van bestuurders moet bezitten.
- 1939** Ik was ondertussen al begonnen aan de jubileumramen voor Koningin Wilhelmina in de Nieuwe Kerk op de Dam (Amsterdam). Willem van Konijnenburg had de schetsen gemaakt in potlood. Hij liet aan mij de keuze der kleuren over, drong vooral aan op soberheid en vertrouwde op mijn grisaille-behandeling. Deze beide ramen waren het nationale geschenk voor het 40-jarig jubileum van Koningin Wilhelmina. Ik was ermee ingenomen dat het nationale comité mij dit liet doen, tezamen met Van Konijnenburg. Men had vertrouwen in ons „teamwork”. De Nieuwe Kerk is thans in restauratie. De ramen staan nu, voor zover nodig gerepareerd en vernieuwd, in het glasatelier Geutjes te Venlo en ik hoop de tweede inauguratie nog mee te maken.
Hetzelfde jaar waren het de studentenkorpsen, die mij een opdracht gaven voor een raam in de Nederlands Hervormde Kerk te Apeldoorn: „Willem de Zwijger, de Stad Leiden een rechtsbrief gevend, een universiteit te stichten”. Dit raam werd aan H.M. Koningin Wilhelmina aangeboden in november 1939. Enkele weken daarna vertrok ik naar de Verenigde Staten.
- 1940—**
1953 Van deze Amerikaanse periode zal ik niet veel vermelden, het is een boekdeel op zichzelf. Behalve dat ik daar talrijke kerken geheel beglaasde onder steeds verschillende omstandigheden en met telkens nieuwe problemen, schilderde ik er veel portretten en landschappen. Mijn glazen waren merendeels voor kerken. Wandschilderingen maakte ik voor zeer verscheiden ruimten: de kapel van Columbia University, de Flamingo-room in het Waldorf-Astoria Hotel, New York State Institute for the „Deaf and Dumb”, het Chicago and Northwestern spoorwegstation te Chicago, een raffinaderij van Petrofina te Montreal (Canada).
- Ik vervolg dus met de naoorlogse werken in ons land. Enige jaren heb ik „gependeld” tussen Amerika en Venlo. Mijn atelier en vaderlijk huis te Roermond had ik in 1939 verkocht; ik vond echter een uitstekende werkgelegenheid in het na de oorlog gebouwde atelier Geutjes te Venlo. Ik heb daar in vriendschap gewerkt met de gebroeders Arnold en Gerard Geutjes, met hun vindingrijke zwager de kunstenaar Louis Smeets en de onovertroffen technicus Gerard Achten.
- 1953** Dit begon met de drie centrale koorramen in de kathedraal van Roermond, zeven ramen voor het St. Elizabeth Ziekenhuis op Curaçao en een raam in het gebouw der Kamer van Koophandel voor Noord-Limburg te Venlo.
- 1954** Na een winter te New York kwam ik terug voor de drie ramen in het noorderkoor der Roermondse kathedraal, achttien ramen in de Romaanse basiliek te St. Odiliënberg en acht glazen met voorstellingen uit de Apocalypse in de kerk van St. Pancratius te Tubbergen (O.).
- 1955** Einde van het jaar weer terug in Amerika, bereikte mij daar het verzoek de beglazing van de nu gerestaureerde Oude Kerk in Delft op mij te nemen, maar ik had eerst verscheidene werken in Amerika te voltooien.

- 1956** In dat jaar keerde ik terug en begon met de ontwerpen voor het grote noorder-transeptraam: het bevrijdingsraam, geschonken door de burgerij van Delft.

De jaren 1957 en 1958 bracht ik in Amerika door met het afwerken van mijn lopende opdrachten.

- 1959** Begin van dit jaar kwam ik definitief terug naar Nederland en vestigde mij in Tegelen. Ik vervolgde mijn werk met de gehele beglazing van de Oude Kerk in Delft, die ik in 1964 voltooide.

- 1960** Begonnen met de beglazing van de St. Liduinakerk in Haarlem, die ik in 1965 voltooide.

In nauwe samenwerking met architect Prof. Ir A. van Kranendonk ontwierp ik vier wanden van glas voor de door hem te bouwen Don Boscokerk te Alkmaar. De bouw en beglazing werden in 1961 voltooid.

- 1961** Koorvensters voor de kerk van het H. Hart in Heer Hugowaard. Koorvenster in de kerk te Warmenhuizen (N.-H.).

- 1962** Beglazing van de Mariakerk in Beverwijk en veertien kleine glazen voor de Mariakerk te Volendam (de veertien kruiswegstaties); beide opdrachten werden in 1963 voltooid.

- 1964** Vier glazen met allegorische voorstellingen voor het stadhuis te Roermond. Voltooing van de beglazing van het St. Laurentius Ziekenhuis te Roermond, waarmee ik in 1954 was begonnen.

Op 13 juni 1964 kon ik de laatste der vierentwintig ramen voor de Oude Kerk aan de Hervormde Gemeente te Delft overdragen. Ik herinner mij mijn toespraak beëindigd te hebben met een woord van grote dank aan allen die het mij mogelijk maakten deze taak te volbrengen, „... een taak, die gedurende acht jaren van mijn leven mijn grootste bekommernis, maar ook mijn hoogste vreugde was”.

- 1965** Gedeeltelijke voltooiing van de beglazing in de kerk van de H. Familie in Brunssum (L.), waarmee ik begon in 1958.
Drie kleine ramen in zijkapel van de St. Vituskerk in Blaricum.

- 1966** In opdracht van Kardinaal Alfrink maakte ik drie koorramen in de kathedrale St. Catharinakerk te Utrecht.

In dit jaar ook kreeg ik via de Commissie voor Monumentenzorg een aanvraag om een raam te maken in het centrum der koornis van de uitstekend gerestaureerde Hervormde Kerk te Rolde (14e eeuw). In oude tijden was deze niet alleen als kerk gebruikt, doch ook als „Etstoel” of centraal gerechtshof van de Dingspillen van Drente.

Men wenste hier een voorstelling van het begrip „recht” als een transcendent ideaal en van de „rechtspleging” die de toepassing, de sociale en politieke zin daarvan, betekent. Ik koos daarvoor het verhaal uit het boek der „Handelingen”, waarin Petrus, in de gevangenis ingesloten, door een engel bevrijd wordt. Daarbij bracht ik de allegorieën aan van „Aequitas” en „Jurisdictio”.

Toen dit raam onthuld werd sprak de Commissaris der Koningin in Drente, Mr Gaarland, de wens uit dat nog zes ramen zouden geschonken worden door de vierendertig gemeenten, die tezamen zes dingspillen vertegenwoordigen. Inderdaad volgde deze opdracht, die ik met heraldische, topografische en historische motieven heb uitgevoerd.

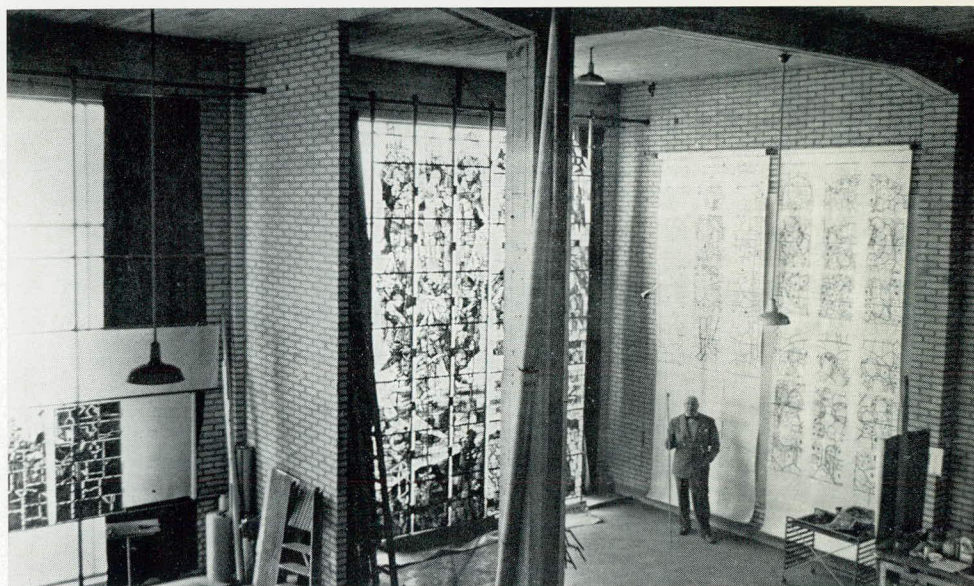
- 1967** Voltooiing en plaatsing der ramen in Rolde.

Ik ben nog steeds bezig: deze tak van kunst is aan mij vastgegroeid, mijn dagen vullend en mijn gedachten.

Joep Nicolas

Oude Kerk te Delft (biografie 1959)

Het atelier Geutjes te Venlo

Foto's:

H. Stam, Rijksakademie
Pierre Lommen, Tegelen
M. Koch, Roermond
v. d. Reynen, Delft
Percey Rainford, New York
Boutrelle, New York

Lay-out:

H. van Rossum, Weesp

Clichés:

Chemigrafia, Amsterdam

Boekdruk:

Groenewoud, Weesp

Fotolitho en offsetdruk:

Rijksakademie, Amsterdam

